

Eis Sprooch war, ass a bleift neutral!

Et ass net fir d'éischt (an och net fir d'lescht), datt hei betount gëtt, eis Sprooch wier kenger Partei hir; keen Zoufall, datt Dir eis „Klack“ an der Press vu jiddwer Tendenz fannt. Zënter 40 Joer si mir och mat all Minister eens ginn, wann et geheescht huet, eppes Verständneges fir d'Sprooch vum Land hëllef ze maachen. De Robert Krieps an de Pierre Werner kruten eis gëllen Éiereplack „Dicks-Rodange-Lentz“ net fir hir schéi Gesichter, mä well et duerch si eng Méiglechkeet ginn ass, eiser Schreifweis eng (relativ) fest Basis ze ginn; a well mir ouni den Här Werner kee Sproochgesetz hätten. De Jean Dupong, de Jean Hamilius, de Jemp Büchler, de Fernand Boden, de Jacques Santer, d'Octavie Modert an d'Mady Delvaux hunn ëmmer „mat sech schwätze gelooss“, wann et ëm d'Lëtzebuergesch gong. **Mat Partei-Differenzen a politescher „Faarf“ huet eis Sprooch näischt ze dinn;** déi gehéiert jidferengem, deen si als Element vun eiser spezifischer Identitéit gesäit.

vum Lex Roth

André Faber

Natierlech huet déi nei Regierung elo mol ganz aner „Miissercher ze beetschen“ an aner „Brout op der Schéiss“, wéi sech e Kapp iwwer eis Sprooch-Situatioun ze maachen; dat kann ower net verhënnere, datt **d'Sprooch vum Land an der Spezialcommissioun fir d'Verfassungsännerungen um Leescht** ass. Et schéngt jo och, wéi wann iwwer en etlech Froen aus eiser Constitutioun/Verfassung e Referendum kënnent entstoen. Mir wëssen, wéi wäit et hei mat der Situatioun vun eiser Sprooch steet; och d'Propositoun vum „**Conseil permanent de la langue luxembourgeoise**“ – kee „Veräin“: e Gremium op der Basis vun engem „Règlement grand-ducal“! – ass deem Grupp bekannt; doraus giff sech **eng ganz kloer Fro fir eng kloer Äntwert** vun eisem Vollek zesummestelle loossen. De Fong: **Lëtzebuergesch ass d'offiziell Sprooch vum Land; d'Franséisch an d'Däitsch sinn dem Lëtzebuergesch an administrativem Plang gläichgesat** = Jo oder Neen?

Hei an der „Klack“ ass ronn 50-mol als Rubrik „Ceterum censeo ...“ iwwer déi Fro argumentéiert ginn; do war kee Fatz vu klengkarréiertem Fanatismus dran; et gong ni rieds géint eng aner Sprooch, just iwwer déi identitär a psychologesche Wichtigkeet vum Lëtzebuergesch als d'Sprooch vun engem souveräne Staat ... eng Fro, déi d'Lëtzebuurger ewell 1941 zesoe mat hirem Häerzblutt géint Nazi-Däitschland beäntwert hunn!

Dogéint wierken all Dommereie vun „Nationalismus, faschistoiden Tendenzen asw.“ einfach lächerlech. Hei losse mir, a garantéiert d'Majoritéit vun de Lëtzebuurger, net iwwer fuddeleg Argumenter mat äis spillen, well eis Iwwerleeunge kënnen mir géint all sophistescht „Gesaffts“ – Gespréicher, déi wëlle schlau, mä kee Paff wäert sinn – aus der Bunn bréngen. Dat si mir eisen Elteren an eisen Nokomme schëlleg ... esouguer deene Leit an hire Kanner, déi sech „vu baussen eran“, mat alle schéinen Erënnerungen un hirt Land, eng nei Heemecht bei äis wëlle schafen. Denkt dach emol sou niewebäi un d'Lëtzebuurger Auswanderer an Amerika ...

Mir schloen äis d'Käpp net an, fir d'Lëtzebuergesch och als offiziell „EU-Sprooch“ duerchedrécken; mir hu kengerlee Zort politesch motivéiert Sturheit (à la Irland, Malta asw.) néideg, fir äis als Grëndungsmitglied vu der Europäescher Communautéit „wichtig ze maachen“. Eis Sprooch als „*lesser used language / manner gebraucht Sprooch*“ aklasséiert ass korrekt ... a bei eiser formidabler Sproochsituatioun och realistesch; just en etlech allgemeng gehal Texter fir de „*grand public*“, wéi z. B. d'Reglementer um Findel, kënnent/misste verstännegerweis, ower prinzipiell an der Sprooch vum Land op d'Plakate kommen. Wéi „anerer“ et domat menge missen ze maachen, dat bleift hiner Saach ... eis Positioun fir d'Lëtzebuergesch soll vrun allem verstänneg, ower zolitt, bleiwen!

Photo oder Foto?

Wann zevill „Sprooch-Wëssenschaftler“ sech ze laang an ze dacks iwwer eng Saach zermeeschtere, da wier et ënnert dem Stréch heinsdo besser, si hätten dat Ganzt vun Ufank un „ënnerwee“ gelooss. **Dir erënnert iech nach, watfir e Käbbi vru Joeren an Däitschland fir hir Schreifweis erauskomm ass:** D'Press (an net déi mannst!) huet sech radikal, ower ëmsoss, dogéint gestäipt; Schrëftsteller (och alt net déi schlechste!) bleiwe bei deem, wat Generatiounen laang zerguttst funktionnéiert huet ... dunn hu Politiker dann dat lescht Wuert gehat, „Duden“ huet gewonn ... a mat ëmmer erëm neien Editiounen déck Geschäfte gemaach.

Wien sech fir d'Saach méi genee intresséiert, dee weess, datt et an Däitschland bei der Lies- a Schreifkompetenz eng Katastroph gëtt wéi nach ni (cf. „Spiegel“ vun deer leschter Woch); dat huet villere „methodesch“ Ursachen, mä da guffen deer Orthographie-Hiermiddegeeten nach dropgetässelt.

A bei äis? Ouni elo op d'Fro vun „dualer“ Alphabetisierung (Alfa-?) anzegoen – iwwer déi mir hei och nach rieds kréien – **hu mir äis och fir d'Lëtzebuergesch nach un dee krommen Täissel vun do iwwer spane gelooss.** Firwat solle mir de griechesche „Phi“ an eiser Orthographie dann erausdicksen ... iwwregens misst ee jo dann och vläicht „Ortografie“ schreiwen, fir den „Theta“ och alt nach ze ermëzelen ... dat alles fir vläicht ze weisen, datt mir näischt mam Franséischen oder mam Engleschen ze dinn hunn ☺ Wat soll dat alles?

Chrëschttag an de „Rutsch“

Nodeem mir äis hei an der „Klack“ joerelaang gefrot hunn, ob een dann elo eise Christian/Chrëscht an d'Christiane oder „chroméiert“ och misst mat K schreiwen – deemno „Kristian/Krëscht, kroméiert, kronologesch, Kromosomen, Krisanthemen asw. – well jo iwwerall „Krëschtmäert“ giffe gehal ginn (an esouguer aus dem Chrëschtstär e Weihnachtsstern geknätzelt gëtt!) ... ass flotterweis den CH wéi bei Christus erëm an de Gebrauch komm. Uff ... a **merci fir all déi, déi de „Chrëschtmaart“ erëm halen.**

Éierlecherweis muss een ower och kënnen „eng Knätzel“ zouginn, wann ee sech „wéi de Geck un de Bengel“ dru gehal huet, mir hätte fir Neiooschdag kee Rutsch a giffen och kengem wënschen, hie soll ausrutschen. **Dat war falsch!** Dorop guff äre Schreiwert vun 2 Korrespondente gestouss, déi him geschriwwen hunn, de „Rutsch“ wier op Hebräesch (*Rosch ha schana* ...) den Ufank vum Joer, also de Judden hirt Fest! Dat stëmmt, an am WIKI hunn ech doriwwer ënner „Rutsch“ ganz intressant Explikatiounen fonnt ☺ Mea culpa!

Dann iwwersetzt emol!

... fir op Bremen oder Lyon: Wat gëtt dëser Deeg nammell/nawell erëm eng an de Butteker opgefouert. Si kafe wéi geckeg; si tommelen sech a bëselen dorëmmer, wéi wann de Portmonni net séier genuch eidel kënnent ginn. Et trëllt een iwwer deen aneren, an et geet kengem schätzeg genuch. Wien sech net schéckt, dee steet mat eidelen Hänndo, wann all dat Gefeiers eriwwe ass, no deenen et alt erëm fir ze gaapse flemmseg gëtt; ee Gléck sinn dann d'Fuesbalen net méi wäit, an d'Bokemailercher rëm um Dill. Boxemännercher ginn hautdésdaags net méi duer, mä an der Kasär gëtt ower geknoutert, wann de Kleesche sech weist, ouni eng Tiitche mat Schneekereie fir déi glott Jofferen an houfreg Männercher laanschtzebréngen.

Eng Kniwwel

Wann engem eppes net direkt „duerschléit“, well et eng Grimmel komplizéiert ass, da gëtt nawell gär gesot, déi Aarbecht wier net watderdäiwel schweier, mä et wier eng „*Kniwwel/Kniwwelerei/kniwweleg*“ Aarbecht. En anere giff vun enger „*Knätzelerie/Geknätzels/knätzeleg*“ schwätzen, a vläicht en drëtze *Knéchele* soen, 't wier vill „*Geknéchels/eng Knéchele*“ ... et ass ower dräimol déiselwech Bedeitung. **Wien dat da wëllt op Franséisch oder op Däitsch verzielen, dee muss sech ewell méi laang bedenken.** Probéiert et emol selwer, da kritt dir eng Iddi vun typesche lëtzebuergesch Ausdréck.

Dees „Gedéngels“ hu mir ower kéipweis an eiser Sprooch, ouni drun ze denken, datt dat zu eisem praktesch oniwwersetzbaarem Ausdréck-Räichtum gehéiert, vun deem esou dacks gesot gëtt, et wier net „déck“ domat. **Dir fannt deer Beispiller ower mat den Dausenden an eiser Sammlung am Buch „Eises“,** dat fir de Präis vun enger gudder Pizza a jiddfer éierbarem Bicherbuttek ze kréien ass. Dir kënnent et ower och op enger vun eisen Adressen hei uewen an der „Klack“ bestellen.

Kuck emol beim Goerens ...?

Et ass net fir d'éischt, datt een sech mat Léift a Fläiss drugëtt, fir an eis Sprooch no alle méiglechen Ausdréck, Ausdréckswiesen, Sproochbiller a Spréchercher glannen ze goen an déi dann an e Buch ze paken. Den Dicks huet sech ewell domat ofginn, duerno fanne mir de Schoulmeeschter Pletschette vu Rëmeleng, an de leschte Joeren och d'Joffer Laure Wolter. Intressant: Déi Bichelcher sinn ëmmer ganz séier vergraff!

Elo fanne mir dann op déi Manéier an de Bicherbutteker en „Drulles“ vun iwwer 400 Säiten, wou de Mil Goerens vu Schieren sech am Laf vu Joeren e ganz décke Batz Verdéngscht fir eis Sprooch erofgeschnidden huet. **Dat neit Buch ass e Genoss a gehéiert a jiddfer Haus, wou sech heiansdo Gedanken iwwer „normaalt a gehäert“ Lëtzebuergesch gemaach ginn.** Den Titel „*Vun der Long op d'Zong*“ passt ewéi de Botter op d'Schmier! De Präis? Net méi ewéi eng gutt Fläsch Wäin ... déi ower séier gedronk ass, „de Goerens bleift“! Woubäi et mat dem Mil Goerens sengem Buch och als Cadeau fir d'Feierdeeg vläicht méi originell gero den ass, fir sech selwer an aneren eng Freed ze maachen.

